

Nove knjige in karte

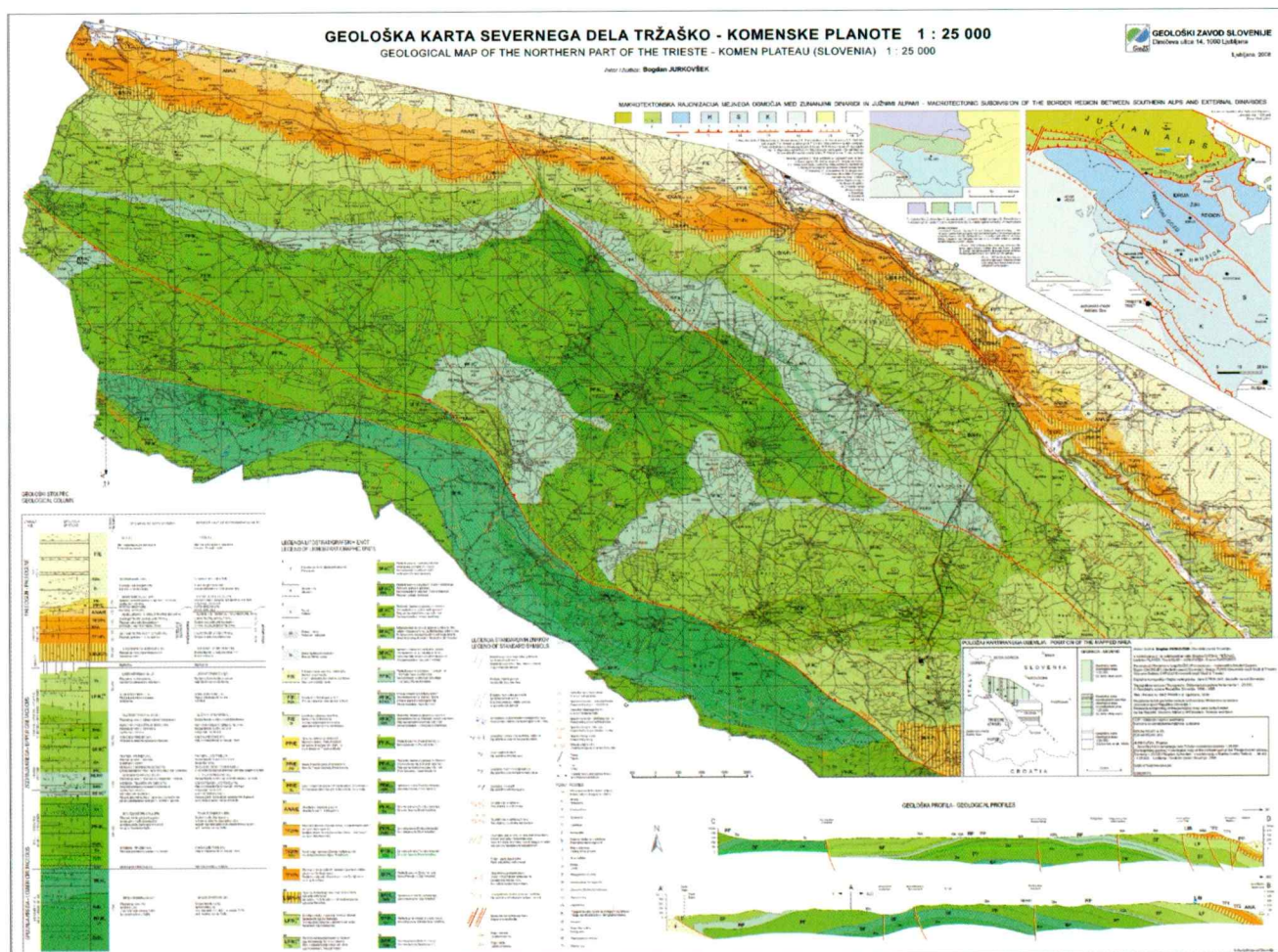
Bogdan, JURKOVŠEK 2008: **Geološka karta severnega dela Tržaško-komenske planote 1 : 25.000**
(*Geological map of the northern part of the Trieste-Komen plateau (Slovenia) 1 : 25.000.*)
Geološki zavod Slovenije

Pred nedavnim je izšla nova geološka karta severnega dela Tržaško-komenske planote v merilu 1 : 25.000, ki predstavlja sestavni del široko zastavljenih regionalnih geoloških raziskav Republike Slovenije. Raziskave so potekale v okviru raziskovalnega programa Regionalna geologija, ki ga izvaja Geološki zavod Slovenije ob sofinanciranju Agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Avtor geološke karte Bogdan Jurkovšek je že na začetku del povabil k sodelovanju priznane geologe kot analitike in svetovalce, med katerimi so Blanka Cvetko Tešović, Ladislav Placer, Tea Kolar-Jurkovšek in France Šušteršič. K boljši strokovni in znanstveni kvaliteti nove karte so

pomembno prispevali tudi recenzenti Ivan Gušić (Prirodoslovno-matematični fakultet Zagreb), Bojan Ogorelec (Geološki zavod Slovenije) ter Giorgio Tunis in Giovanni B. Carulli (Università degli Studi di Trieste).

Geološka karta severnega dela Tržaško-komenske planote nadgrajuje leta 1996 tiskano geološko karto južnega dela iste planote, saj je prav na tem delu Krasa razvitih nekaj formacij in členov, ki so ključni za razumevanje nekaterih še nejasnih vprašanj o kredni evoluciji severnega dela Jadransko-dinarske karbonatne platforme. Avtor na karti jasno opredeli geološke dogodke lokalnega, regionalnega in globalnega značaja. Med slednjimi so najpomembnejši aptijsko-al-

bijska emerzijska faza, cenomanijsko-turonijska pelagična epizpoda s sočasnim vplivom drugega krednega oceanskega anoksičnega dogodka in zgornjekredna emerzija, ki predstavlja zgornjo mejo karbonatne megasekvence na platformi. Na novo so izdvojeni tudi litostratigrafski členi, ki definirajo nekatere evstatične santonijske dogodke, na primer Pliskoviški pelagični apnenec ali Onkoidni apnenec. B. Jurkovšek na karti redefinira maastrichtijske in paleogenske plasti, ki jih v skladu z novjšimi dognanji slovenskih geologov uvrsti v Kraško grupo. Prehodne plasti in fliš avtor na karti obravnava le informativno, kot obrobni del platformske sedimentacije severnega Krasa.

Pomemben znanstveni prispevek s področje paleontologije in stratigrafije predstavlja raziskava laminiranih in ploščastih, z »ogljikom bogatih« členov, kot so: Komenski apnenec, Komenski pelagični apnenec in Tomajski apnenec, ki se pojavljajo znotraj različnih formacij od cenomanija do zgornjega santonija in campanija. Te plasti so bile že v preteklosti zanimive kot potencialne matične kamnine ogljikovodikov. Danes so po zaslugi nove geološke karte jasno stratigrafsko definirane, kar omogoča poleg študija njihove geneze tudi stratigrafsko in evolucijsko revizijo novih in zgodovinskih najdb fosilnih vretenčarjev, zlasti fosilnih rib.

Geološka karta severnega dela Tržaško-komenske planote v veliki meri odgovarja na nerešena vprašanja o geoloških razvojih na italijanski strani Krasa, zlasti na tista, ki so povezana s cenomanijsko-turonijskim evstatičnim dvigom morske gladine in drugim krednim oceanskim anoksičnim dogodkom. Večina členov Repenske formacije z izrazitim vplivom pelagiala se namreč močno stanjša ali izklini že na slovenski strani Krasa. Podobno velja tudi za pomembno aptijsko-albijsko emerzijsko mejo, ki poteka večinoma po državni meji ali v njeni neposredni bližini, pretežno po slovenski strani.

V strukturno-tektonskem smislu kaže nova geološka karta izrazito dominantnost dinarsko usmerjene tektonike in pojasnjuje nekatere strukturne značilnosti terena, ki so prepoznavne po zaslugi zelo natančne litostratigrafske razdelitve na videz monotonega karbonatnega zaporedja Krasa. Dopolnjeno skico makrotektonske rajonizacije mejnega območja med Zunanji Dinaridi in Južnimi Alpami, ki uporabnika popelje v širši prostor kartiranega ozemlja, je prispeval Ladislav Placer.

Karta je izdelana po formacijskem principu, ki temelji na spoznanjih moderne sekvenčne stratigrafije. V slovenski prostor prinaša poleg uporabe novega standarda več izvirnih rešitev, predvsem pa novosti iz dogodkovne geologije, ki v veliki meri temeljijo na evstatičnih in anoksičnih dogodkih krednega morja. Avtor karte ostaja zvest označevanju litostratigrafskih enot kot na prejšnji karti Krasa, ki poleg simbola formacije ali člena obsega tudi geološko starost. V karti so vgrajena številna nova spoznanja domačih in tujih raziskovalcev, ki so rezultate raziskav Krasa sproti objavljali v domačih in tujih znanstvenih revijah. Terensko kartiranje je bilo za razliko od prejšnjih kart opravljeno v podrobnejšem merilu 1 : 5.000, ki je predstavljalo tudi osnovno karto za zajem v GIS okolje.

Kljub številnim tehničnim težavam v zvezi s tiskom karte tako velikega formata (84 x 112 cm), ki so v končni fazi vplivale na slabšo berljivost geološke karte, je pred nami izdelek, ki ga bodo s pridom uporabljali geologi vseh profilov in usmeritev, geografi, krasoslovci, pedologi, biologi, gozdarji, naravovarstveniki, urbanisti, gradbeniki, arhitekti in študentje geologije ter drugih usmeritev. Geološka karta je torej pomembna za vse, ki upravljajo s prostorom Krasa ter njegovi naravnimi in kulturnimi vrednotami.

Bojan Ogorelec

Renato VIDRIH 2008: **Potresna dejavnost zgornjega Posočja.** (*Seismic activity of the Upper Posočje Area*). Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija Republike Slovenije za okolje, Urad za seizmologijo in geologijo, 509 p., Ljubljana.

Ob desetletnici »velikonočnega potresa« v zgornjem Posočju, 12. aprila 1998, je dr. Renato Vidrih pripravil obsežno monografijo o potresni aktivnosti tega območja. To je bil v 20. stoletju najmočnejši potres z žariščem na ozemlju Slovenije, kateremu je sledil še en močan potres julija 2004.

Pričujoča knjiga ni samo skopa geološka dokumentacija o obeh potresih na Bovškem in o stratigrafsko-tektonski zgradbi zgornjega Posočja, ki je potresno eno najbolj aktivnih in nevarnih v Sloveniji, glede na 500 letno doku-

mentacijo tovrstnih geoloških pojavov pri nas. Publikacija predstavlja pravzaprav tudi kompleksen pregled potresne rajonizacije Slovenije, kronološki pregled potresov na Slovenskem z vsemi njihovimi značilnostmi in posledicami ter obsežen in fotografsko odlično dokumentiran pregled, ne samo poškodb na objektih ampak tudi sprememb v naravi, kot so podori, plazovi, razpoke in podobno. Slednje je specifična in novost v slovenski geologiji. Evropsko potresno lestvico (EMS) iz leta 1998 je avtor dopolnil prav na osnovi temeljitega pregleda in dokumentacije